

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 34.

Lýsingaprisur fyri þetta blætt: 30 øyr. á forstæði,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórum lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 22. august 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstodum
og skrivstovuni. Telf. 143.

7. árg.

Socialisma?

At sita uppi í fogtingi okkara er ikki beinan vegin stuttligt, tí alt tað nógva **tos** har er, upp eftir veggjum og niður eftir stolpum, kundi verið spart. Og **hefur** so ein av tingmonnum nakað at siga, sum er týðningamikið, er tað — tá tað kundi verið sagt við nokrum fáum orðum — ballað soleiðis inn í eina sovorðna mongd av orðum, at kjarnin til endan neyvan er at finna. Og so er tað ov mikið torført at hoyra teir — summarn í hvussu er — í teir standa har og smátúlla, niður í borðið ella út í skeggið.

Tó at tað neyvan loysir seg at fara har niðan, og sita har fleiri tímar, kann tað henda, at okkurt orð fellur, sum er vert at leggja sær í minni og nýta sum kjarna í eini blaðgrein.

Nú ein morgun var málið: *Broyting av skattalógini fyri*, og talað var bæði nóg og leingi tó neyvan nakað athugavert. — So kemur harra Mitens upp, og millum annað sigur hann, at tað vildi verið góð socialisma, um man t. d. her í Havn gjordi soleiðis, at allar inntøkur fóru í ein felags kassa, og so vórðu býttar javnt út aftur til øll. So varð javnað út, og so varð lætt at líkna skattin. Her í Havn vildi á tann hátt hvørt húshald fingið o. u. 3000 krónur.

Vit ivast ikki í, at Mitens her talaði uttan reiðiliga at meina tað, hann segði, *ti hetta er ikki socialisma*, og tað veit Mitens ógviliga væl. Eini hús við nógva um fólk og eini við nokrum fáum krevja ikki eins stórar inntøkur, og ein sovorðin radikall útjavnin vildi óivað fingið móttøkuna! Eingin vildi verið glaður við hana, hon varð ikki møgulig at fingið í lag.

Vit hava her í blaðinum roynt at taka henda spurningin upp til viðgerar, og tað nýtist okkum tí ikki at siga meiri um hann nú uppáttur. — Víst var tað gott, um t. d. her í Havn var soleiðis státt, at hvør húsmáður hevði eina inntøku uppá 3000 kr. um árið, 250 um mánaðin, tað hevði komið mongum væl við! Mongum sum nú mugu smyrja seg við at hava ein góðan mun minni. Men hvussu so við teimum, sum frá at vera »oppe í Toppen« mugu fara »ned í Lastene«? Mundu tey verið glað, um **henda** »socialisma« varð ford út í livið? Mundu teimum farið at dáma tað *»Somandsliv ombord«*, sum tey tá noyddust at liva. — Nei, lat okkum ikki spæla við orðinum *socialisma*! Hetta orðið týður ov nóg til tess. Ikki fyri

tað, vit ivast ikki í, sum áður sagt, at Mitens fatar hetta og ikki hevur ætlað at háða nakran. — Havnin hevur í ár ein skatt, sum er o. u. 200.000 kr., og tað er 8% av 2½ millión. So stór er skattainntøkan her í býi okkara, og tað gevur, tá vit mela 800 hús at vera her, eitt lítið sindur yvir 3000 kr. til hvørt húshald. —

Landið »Utopia«, sum *Thomas Moore* sá í dreimi, hevur mangur ein »Kolumbus« roynt at finna og leggja at landi á, men tað hevur allar tíðir verið ein sjónhvoring, og neyvan man **hetta** uppskotið vera annað.

Men vit treingja til socialismu her í Havn, treingja til, at orðini frælsi, javnaður og bróðurkærleiki verða til meir enn tómar sápublæður. Her, eins og aðra staðni má verða virkað fyri at seta sovorðin arbeiði í gongd, at eingin fær hovi at siga, at hann ikki kann liva, tí hann einki fær at gera. Livio má gerast liviligt fyri okkum øll, og hjá okkum her í Føroyum mugu tey orðini kunna verða sannleiki, um tey kunnu verða tað nakra staðni: *»Og da har í Rigdom, vi drevet det vidt, naar faa har for meget og færre for lidt«*.

Orðið »frælsi«, í donskum *Frihed*, verður mangan nýtt uttan at ein hugsar um, hvat hetta orðið hevur at týða, og neyvan finst nakað, í hesi verð ið ikki verður misfatað og misbrúkt, soleiðis eisini hetta orðið.

Føroya fiskimonnum til frama.

Fjaldin av Føroya fólkum livir, sum øllum kunnugt, av fiskiskapi. Hesin vinnuvegur eigur tí at vera so væl útnýttur, at nærum alt annað má fara av vegnum ella steðga, fyri at øll mál, hesum viðvíkjandi, kunnu fáa sín mest mest møguliga frama.

Um ein hyggur at, hvussu langt okkara fiskimenn eru komnir viðvíkjandi peningaligari javnstøðu við fiskimenn í øðrum londum, so verður munurin víst ið so lítill. Tað kann neyvan hugsast, at aðrir fiskimenn hava tað strevnari í vinnuni ella virka fiskin betri enn okkara fiskimenn. Man tað ikki vera okkurt annað, ið er atvoldin til henda mun. Ein og hvør kann siggja, at her torvar at fáa nakað munagott gjørt, so at okkara fiskarar kunnu fáa javnstøðu útbýti og aðrir fiskarar, tó at mongd teirra er ein mun stórri, men tað verður óivað eisini ássannað, at okkara fiskur harifóti er betri handfarin. Og tað skuldi gjørt sít til

eitt betri úrslit. Tað kann tó ikki burturskerast, at nakað er gjørt fyri okkara fiskarar og tað var ikki væl annað, um hetta okkara stórsta felag, F. F. fekk nakað av skatti, men óviltið er, tí er langt enn á mál. Men tað, ið er gjørt, er væl. Harfyri eiga vit ikki at gevast, fyrrrenn vit hava útint tað, ið torvar.

Fyri at taka fiskarans rættindi frá tí fyrra endanum, tá fiskurin verður drigin og heimfóður, so veit fiskimaðurin, at hann kann gera við síni 35% av fonginum hvat hann vil, men fá eru domini uppá, at fiskarin her nýtir sín rætt til fullnar: tað, at lata fiskin til eitt virki og haraftaná Fiskimannafelagið so selja fiskin fyri mannskapið, meðan teir strevast framvegis at fáa meira fisk. Tað kann verða ótrúligt, men eg havi persónliga verið til staðar, at skip hevur verið heima millum túrurnar, at eitt mannskap uppá 20 manns hava gingið hvor um annan — aftaná at teir hava byrjað at landa sín egna fisk — og spurt, hvat teir sjálvir hava fingið til prís. —

Tað loysir seg ikki at skava út-yvir sannleikan, tí soleiðis man standurin vera nógva staðni her hjá okkum. Tað sigst fyri so vítt einki um tað, tí atvoldin kann vera so mangfa staðni, men eitt er víst, at nakað virksamt torvar at vera gjørt hiðani frá landinum, tá teir koma heim, ætlin tað nú er millum túrir ella um heystið. Ein kann ikki uttan víðari siga, at tað er fiskararnes egna skyld, at teir hava sanniliga ómikið við at fáa fiskin til vegar. Tað skuldi verið tað minsta fyri hann, ið heima er at arbeiða fyri, at fiskurin kemur í rættar hendur, so at fiskararnir ikki nýtist at angra tað, at hann ikki var nóg ansin, tá hann seldi fiskin og tí fekk minni útbýti, enn hann kundi haft fingið. Hvor einstaklingur í flestu londum, ið vil sínum landi væl, hjálpir til at fremja landsins hovudsinnuveg.

Vit kunnu sjálfir siggja, at tað, ið torvar at gerast her, er, at fiskararnir hava sít egna keypsfelag, somuleiðis sum teir eisini nú hava sít egna Fiskimannafelag. Hetta felag skuldi so uppkøpt mannskapspartin, og verið fórt fyri at gívd sama prís sum reiðararnir. Felagið skuldi hafa sína serliga skrivstovu, ið skipaði fyri, hvat tann í sálfríki keypti fiskurin bleiv landaður. Fiskurin var so á sama plássi ætlin sál-ella »kunsstvirkaður«. Felagið syrgdi so fyri, at fiskurin fekk sín mest møguliga prís í klippfiski.

Mannskapið hevði sjálfvandi sína vanligu vissu fyri pen-

inginum av fiskinum eftir tí prisi, ið var givin fyri saltfiskin. Umframt hetta, hevði mannskapið vónir um nakrar krónur aftrat, um eydnan vildi fylgt teimum í soluni av fiskinum í klippfiski.

Hetta duga óivað tey flestu, at siggja, og skilja at soleiðis átti tað at verið. Tað, ið vit halda torført við at fáa eitt lítilt felag á gongd, er tann neyðturvuligi peningur, ið er fyrsta grundlagið fyri einum virksamum felagi. Men man tað vera meira ógjøriligt hjá einum tilkum felagi at fingið saltfiskalán, enn hjá einum hvørjum øðrum reiðara. Har man eisini fiskurin vera vissan fyri at fáa lánið.

Fyri at vísa á eina aðra leið, uttan at fata tað sum nokur byrða hjá fiskararnum, so var ein hæðkan av limagjaldi Føroya fiskimannafelags ikki nokur skilaleys hugsan. Serliga tá tað var í fiskaranna egna »interessu«. Ein hæðkan av limagjaldinum til 10 krónur um árið vildi gívið um 12.000 krónur meira um árið enn higartil. Hesin peningur hevði verið ein munagóður stuðul í byrjanini av einum slíkum felagi.

Fiskimaðurin hevur sín frábyltisrætt, og hví skal hann ikki nýta henda rætt, tá tað er til frama fyri fjoldina av Føroya fólkum. Royndir hava prógvað, at ávísið soluháttur loysir seg í vána-ligum fiskiprís, betri vildi tað borgað seg, um hesin háttur var í virksemi nú. — Hetta nýtist ikki at vísa greiðligari á, — at eitt slíkt felag kann koma at vera ein umfatandi og sterk samgonga — enn, at vit sjálvi eru kunnig við, hvussu nógvir mannskapspartar av fiski ið foyroyingur kunnu eiga og teirra frábyltisrætt. Hesin vegur er tí so týðningarmikil fyri øll, ið liva av fiskiskapi í Føroyum, at hvor einstaklingur eigur at gera sít besta fyri at fremja hetta mál.

Esbern Zachariassen.

Henda grein er av einum óhappi komin at liggja ov leingi inni.

Bstj.

„Skilnaður“ „baksláttur“.

Í hesum blaði fyri 1. august stóð ein heldur lítill grein, nevnd *„Skilnaður“*. — Hon var skrivað av *teirri orsök*, at »Dimmalætt-ing« hevði boð at bera um, at nú var brestur kominn í innanfyri javnaðarløkkun, og hvat vit komu, so fingi vit oyruni tútað full av hesum: »Hvussu er nú

vorðið, er nú slitnað sundur, skal blaðið nú halda upp? Tey siga, at nú skal koma eitt nýtt blað, hvussu er, skal tað verða eitt álóp á »socialin«? Alt hetta ljóðaði, og í »Føroya tíðind« og í »Tingakrossur« sóust tekin uppá, at nakað var í verki — men hvat, ja tað kundu vit ikki siga, vit **vistu** einki, og vit vónaðu, at allir hesir spámenn komu at sita við ongum. —

So er tað, at í »Tingakrossur« fyri 9. í hesum stendur ein grein, nevnd *»Baksláttur«*. Orðið baksláttur er ógviliga ljótt, tað merkir sniglopit aftanfrá á hann, ið ikki varnað nakað. Tá vit høvdu lisið greinina, ivaðust vit ikki í at siggja navnið á honum undir, ið skrivað hevði — men hon var *blaðstjórarein*! Hvussu er ella ikki, eitt er avgjort: *Blaðstjóri* »Tingakrossar« hevur ikki skrivað hesa grein — nei, her »*prisar gerðin meistara sín*!« Væl eru — sum maðurin segði — *»hendurnar Esau, men røddin er Jakups»*.

Í grein okkara stóð, at skjótt kom fram, hvør maðurin var ið skuldi fara hetta banahoggt móti okkara blað, og tað var tann maður, sum hevði verið blaðstjóri *»Føroya Socialdemokrats«* frá tí degi blaðið byrjaði og fyri hvørs skuld blaðið nakrantíð varð stovnað.

Her er ikki sagt, at blaðið ikki hevði **kunnað** verið stovnað, um hann ongantíð hevði verið til. Nei, men hann var hildin at vera besti maður til tað starvið, og í hvørjum munn gekk, frá tí fyrsta, at blaðið varð tikið í orðtak, at hann skuldi verða tess stjóri. Eisini er tað natúrligt, at hann, ið skuldi verða oddamaður flokksins, fekk eitt annað starv enn at vera daglontur arbeiðsmaður. Ein sovorðin maður hevur ikki tíð og stund til eitt so stórt starv sum tað at vera slóðbrótari fyri eini rorslu sum hitt nýggja partið, *hitt føroyska Socialdemokratið*, er.

Hetta var einki bríksl frá okkara síðu, einki álóp, eingin baksláttur.

Tá vit skrivaðu, at vit ikki vita, um hetta nýggja blað — ella tíðarrit — frá hansara síðu er ætlað at verða nakað banahoggt og heldur ikki siga, at tað er ætlað, so er frá okkara síðu heldur ikki her nakar baksláttur. Men, skrivaðu vit, *er tað ættanin* hjá honum at fara banahoggt móti hesum blaði, hvørs stjóri hann hevur verið, má fáast greiðt á øllum hesum *blaði* viðvíkjandi frá fyrsta degi.

Tí, »hevur javnaðarløkkurin her í Føroyum og niðri í Danmark skikkað sær soleiðis móti tí manni, sum blaðstjóri var frá